

ӨӨЖ 37.048.45
DOI 10.56525/АНЗQ8387

**КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ТӘЖІРИБЕСІН ЗЕРДЕЛЕУ ЖӘНЕ ОЗЫҢҚЫ
КАДРЛАРМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ
ӨНІРЛІК СТАНДАРТТАРЫН ӨЗІРЛЕУ**

Б.А. КОШИМОВА

Ш. Есенов атындағы Каспий
технологиялар және инжиниринг университеті
Қазақстан, Ақтау
E-mail: bibatpa.koshimova@yu.edu.kz

Ш.О. МЕНДАЛИЕВА

Ш.Есенов атындағы Каспий
технологиялар және инжиниринг университеті
Қазақстан, Ақтау
E-mail:shynar.mendaliyeva@yu.edu.kz

А.Б. ШАРИПОВА

Ш.Есенов атындағы Каспий
технологиялар және инжиниринг университеті
Қазақстан, Ақтау
E-mail: aigerim1.sharipova@yu.edu.kz

*** А.М. ДЖАНИСЕНОВА**

Ш.Есенов атындағы Каспий
технологиялар және инжиниринг университеті
Қазақстан, Ақтау
E-mail: aliya.janissenova@yu.edu.kz

***Корреспондент авторы: aliya.janissenova@yu.edu.kz**

Аңдатпа. Бұл зерттеудің идеясы кадрларды даярлаудың халықаралық тәжірибесін зерделеу және озыңқы кадрлық қамтамасыз етуді айқындау үшін өңірлік стандарттарды әзірлеу, еңбек нарығын форсайт-болжау әдісін пайдалана отырып, мамандарды озыңқы даярлаудың теориялық-әдіснамалық және ғылыми-әдістемелік негіздерін, жаңа кәсіптерге қажеттіліктерді картаға түсіруді, білім беру бағдарламаларын әзірлеуді, кәсіптік стандарттарды өзектендіру жөнінде ұсыныстар әзірлеуді, оның ішінде еңбек нарығын озық кадрлық қамтамасыз етудің өңірлік стандарттарын енгізуді ұйымдастырушылық-әдістемелік сүйемелдеуді қамтамасыз етуді қамтиды.

Адами капиталды басқарудың тиімділігін арттыру құралдарының бірі болашақта талап етілетін құзыреттерді перспективалық болжау (ағылш. Skills Anticipation) және және олардың ел, аймақ, сала деңгейіндегі озық дайындығын жоспарлау болып табылады. Дамыған елдер соңғы жылдары бұл бағытта, әсіресе еңбек нарығында сұранысқа ие және перспективалы біліктіліктер мен кәсіптерді анықтау жүйесін құру және елеулі эмпирикалық базаны жинақтау бөлігінде алға жылжыды [1].

Бұл ретте шет елдердің кадрларды озық даярлау жүйесін қалыптастыру саласында да, сондай-ақ отандық практикаға енгізілуі мүмкін нақты жаңартылатын (өзгеретін) кәсіптер бойынша тәжірибесін зерделеу өзекті болып көрінеді.

Кілт сөздер: форсайт, rapid foresight, болжамдар, жаңа кәсіптер атласының аймақтық стандарты, зерттеу объектілерінің құзыреті.

Кіріспе. Білім беру аясында бүгінгі таңда халықаралық поляризация шиеленісіндегі экономикалық сілкіністер және сенімгерлік тәсілдің төмендеуі, сондай-ақ ауқымды көші-қон, урбанизация және халықтың қартаюы сияқты көптеген проблемалары бар көптеген мәселелер бар. Бүгінгі таңда өзекті мәселелердің шешілмеуі бұл мәселелерге нәтижелі қарауға уақыт жоқ екенін білдіреді, қалыптасқан жағдайдан шығу үшін осы мәселені шешумен айналысу қажет [2].

Футирологияда кеңінен қолданылатын технологиялардың бірі - Форсайт (ағылш. foresight – «болашаққа көзқарас»), инновациялық дамудың стратегиялық бағыттарын сараптамалық бағалауға, орта және ұзақ мерзімді перспективада қоғамға, экономикаға әсер ете алатын технологиялық жетістіктерді анықтауға негізделген [3].

Зерттеу материалдары мен әдістері. Зерттеу әдістері: зерттеуде аналитикалық, салыстырмалы және зерттеу әдістері қолданылды.

Форсайт жобаларында көптеген жалпы ғылыми және нақты әдістер қолданылады. Олардың әрқайсысының күшті және әлсіз жақтары бар [4]. Қазіргі уақытта Ресейде Форсайттың келесі әдістері қолданылады: өнеркәсіптік-технологиялық Форсайт (ЕЖМ НИУ және т.б.), «еріксіз болашақ» сценарий әдісі («Конструирование будущего» тобы), сондай – ақ 2008 жылдан бастап – Rapid Foresight. Жұмыстың ең маңызды нәтижелері:

- «Форсайт-білім 2035», ол бірқатар жобаларды тудырды (Global Education Future, жаңа кәсіптер атласы, Ресейдің WorldSkills-ке қатысуы және FutureSkills құру, білім беру саласындағы бірқатар эксперименттерді танымал ету және кең тәжірибеге көшу және т.б.) (Rapid Foresight бойынша).
- «Ұлттық технологиялық бастаманың форсайты» - Ресейде жаңа салаларды құру бойынша жұмыс, онда біздің еліміз 2035 жылға қарай жетекші орындардың біріне ие болу мүмкіндігі жоғары (Rapid Foresight бойынша).
- 2012 жылдан бастап «Форсайт-флот» - жаңа жобаларды іске қосуға мүмкіндік беретін жыл сайынғы ауқымды сессия (Rapid Foresight бойынша).
- Ресейдің ғылыми-технологиялық даму болжамы - 2030. Форсайттар салалар (оның ішінде ірі сала құраушы корпорациялар) мен аумақтар (оның ішінде айқын ерекшелігі бар) үшін жүргізілді және әзірленді [5].

Ресей тәжірибесінде ғылым мен технологияның дамуын болжау үшін Форсайт-зерттеулермен қатар болашақтың жаңа мамандықтары мен құзыреттерін болжау үшін Форсайт-сессияны бөлуге болады.

Ресейде Rapid Foresight технологиясы белсенді қолданылады - RE-ENGINEERING FUTURES тобы әзірлеген Форсайт әдістемесінің ресейлік нұсқасы (<http://refuture.me/>), классикалық Форсайт технологияларына қарағанда қысқа мерзімде өкілдік нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. RF әдісі бойынша Форсайт-сессияның нәтижесі бүкіл пәндік саланы, оның болашағының бейнесін, сондай-ақ белгілі бір қалаулы және қалаусыз күйлерге жетудің әртүрлі тәсілдері мен жолдарын және оқиғаларды дамытудың белгілі бір нұсқасын іске асыру ықтималдығына әсер ететін факторларды көруге мүмкіндік беретін болашақтың картасы болып табылады. Болашақ картасын қатысушылар негізгі трендтерді, технологиялардың даму болжамын, оқиғаларды, стратегиялық салаларды қамтитын бірлескен болашақтың көрнекі бейнесі ғана емес, сонымен қатар шешімдер қабылдау және нақты әлеуметтік, технологиялық іс-қимылдарды немесе жобаларды іске қосу нүктелері, заңнамалық және лоббистік шараларды қамтитын мақсатты жол картасына оңай өзгерте алады.

2010 жылдың маусымында Торонтода өткен жиырма топ жетекшілерінің саммитінде халықаралық еңбек ұйымы (ХЕҰ) «білікті жұмыс күші – қарқынды, тұрақты және теңгерімді экономикалық өсудің негізі» кадрларды кәсіби даярлау стратегиясын ұсынды. Стратегияның негізі 2008 жылғы маусымда өткен Халықаралық еңбек конференциясында қабылданған «өнімділікті арттыру, жұмыспен қамтуды арттыру және экономиканы дамыту үшін қажетті кәсіби дағдыларға қатысты ұсыныстар» және ХЕҰ-ның жеке әзірлемелері болды. «Кадрларды кәсіби даярлау саласында жиырма топтың стратегиясын қолдану»

жобасы аясында ХЕҰ мен СКОЛКОВО Мәскеу басқару мектебі құзыреттіліктің технологиялық Форсайт (STF) әдісін әзірледі [6].

1-кезең - Foresight алдындағы (Форсайт сессиясын дайындау) - мыналарды қамтиды:

- тақырып бойынша дереккөздерге шолу (соның ішінде осы және онымен байланысты тақырыптар бойынша алдыңғы Форсайттар, халықаралық тәжірибе іздеу);
- статистикалық деректерді жинау және талдау;
- осы саладағы танымал көшбасшылардың пікірлері мен пікірлерін талдау;
- қоғамдық пікірді талдау (форумдар, әлеуметтік желілер, іздеу жүйелеріндегі сұраулар).

Алдын ала жүргізілген жұмыс әлеуметтік желілердің жеке тұлғаның қалыптасуына әсері туралы, атап айтқанда деструктивті топтардың әлеуметтік желілердегі балаға теріс әсері туралы қорытынды жасауға мүмкіндік берді.

2-кезең - қатысушылар тобын қалыптастыру (group selection). Бұл кезеңде сараптамалық топтың құрамы анықталады, Форсайт-сессия тақырыбының контекстінде әртүрлі субъективті ұстанымдарды білдіретін Құзыретті қатысушылар таңдалады.

Сарапшыларды іріктеу кезінде мынадай тәсілдер қолданылуы мүмкін:

- Тапсырыс берушінің сараптамасы, оның қажетті сараптамасы бар адамдар туралы болжамдары.

3-кезең - генерация немесе Форсайт сессиясы. Әдетте, әрбір Форсайт көптеген құралдардың тіркесімі болып табылады. Форсайтты жүргізудің «классикалық» тәсілі шағын фокус-топтардағы көптеген пікірталастар немесе жеке кері байланыс жинау арқылы деректердің үлкен көлемін (сауалнама, эссе, деректерді талдау және т.б.) талдауға негізделген. Бұл мұндай Форсайтты ұзақ және қымбат жаттығуға айналдырады.

Бұл кезең топтық жұмыстың осындай тиімді құралдарын қамтуы мүмкін:

- миға шабуыл;
- сценарийлерді пысықтау (картамен жұмыс істеу кезінде);
- еркін ассоциация әдісі;
- сараптамалық панельдер (олар іс жүзінде ішінара топтық жұмыс болып табылады);
- ғылыми фантастика (карталарды жасауда қатысушылар көбінесе «болжамдар» деректерін іске асырудың мүмкіндіктері мен шарттарын талқылай отырып, фантастикадан алынған суреттерге сүйенеді);
- сауалнамалар (тек модераторлық топ шеңберінде болса да);
- алдыңғы Форсайт-сессиялардың нәтижелерін (карталарын) тексеру;
- сахна;
- SWOT;
- кері (немесе ретро) болжам;
- панельдік пікірталастар;
- ойын модельдеу;
- құрылымдық, кластерлік және талдаудың басқа түрлері;
- сыни технологиялар әдісі.

Форсайттың қорытынды бөлімінде микротоптардың жол карталары талқыланады.

2013 жылы «Сколково» Стратегиялық бастамалар агенттігі мен Мәскеу басқару мектебінің мамандары «Құзыреттер – 2030» Форсайтын ұйымдастырды. Ол 19 сала мен технологиялық бағыттағы (медицина мен биотехнологиядан бастап құрылыс пен Балалар тауарлары индустриясына дейін) 2000 сарапшының сараптамалық сауалнамаларына негізделген. Осы зерттеудің нәтижелері бойынша 100 жаңа кәсіпті (сити-фермер, киберпротездеуші маман, стартап-ана, метеознергетик, ақылды кеңістік дизайнері, кибершабуылшы, космобиолог және т. б.) және 30 жойылып бара жатқан кәсіпті (турагент, копирайтер, лектор, мұрағатшы, тігінші, лифтер, машинист, пошташы және т.б.) қамтитын алғашқы ресейлік «Жаңа кәсіптер атласы» құрылды. [7].

Жобаның алдында екі міндет тұрды: біріншіден, болашақтың сұранысқа ие құзыреттерін анықтау әдістемесін әзірлеу, екіншіден, мұндай құзыреттердің картасын

жасау, ең алдымен, жоғары технологиялық секторлар үшін (кейінірек Ресей Федерациясының азаматтарын жаппай жұмыспен қамтудың барлық негізгі секторлары үшін құзыреттерді сипаттау туралы шешім қабылданды). Зерттеуге 4000-нан астам ресейлік және халықаралық сарапшылар қатысты, зерттеу Ресей экономикасының 25 секторын қамтыды (елдің қазіргі және перспективалы экономикасының 80% - дан астамын құрайды). Зерттеу нәтижелері бойынша сұранысқа ие болуы мүмкін және алдағы онжылдық пайда болатын 190-ға жуық мамандықтан құралған әлемдегі ең ауқымды «Болашақ мамандықтарының» тізімі пайда болды.

Зерттеу қорытындысы бойынша жобаның негізгі нәтижелері - экономиканың жекелеген секторларындағы сұранысқа ие кәсіби емес құзыреттердің, «Болашақ кәсіптерінің», сондай – ақ «Зейнеткер кәсіптердің» (Автоматтандыру және басқа да себептер нәтижесінде «тыныштыққа кететін») тізімі - еңбек нарығын болжаумен айналысатын мамандардың тар шеңберіне ғана емес, сонымен бірге көпшілікке де қызықты болмайтыны белгілі болды. Зерттеу тобы жаппай тұтынушыға – ең алдымен ЖОО талапкерлері мен олардың ата-аналарына қолжетімді материал жасау туралы шешім қабылдады. Осылайша «Жаңа кәсіптер атласы» дүниеге келді. Бірінші басылымның авторлары Павел мен Екатерина Лукша, Денис Корин және Дмитрий Песков болды.

Материал 2014 жылдың басында шықты және федералды бұқаралық ақпарат құралдарында кең пікірталас тудырды. «Атлас» кәсіптік білім беру мен кәсіптік бағдарлау ортасындағы өзгерістерді іске қосу құралы бола алатыны белгілі болды – оның негізінде бүкіл елде студенттер мен оқушыларға арналған жаңа оқу бағдарламалары пайда бола бастады, жоғары сынып оқушыларына кәсіптік бағдар беру үшін ІТ-өнімдері мен жазғы лагерьлер ашыла бастады, бірқатар жаңа кәсіби стандарттар пайда болды.

2014 жылдың соңынан бастап жоба Дмитрий Судаковтың басшылығымен жүзеге асырылуда. 2015-17 жылдары Дмитрий Судаковтың басшылығымен білім беру әдіскерлері арасында бірқатар конкурстар өткізіліп, «Атлас» материалдарын қолдана отырып, кәсіптік бағдар беру әдістемелерінің жинақтары шығарылды. 2017 жылы мектептер мен қосымша білім беру мекемелерінде қолдануға жарамды 18 түрлі кәсіптік бағдарлау ойындары мен әдістемелік құралдарды біріктіретін интегралды қорап шешімі ұсынылды. «Жаңа кәсіптер атласы» жобасы Мәскеу басқару мектебінің флагмандық жобаларының біріне айналды. Оның материалдары мектептің оқу бағдарламалары мен кәсіби конференцияларында қолданылады. 2014 және 2016 жылдары мектеп «Атлас» идеяларынан шабыттанған көркем және фотографиялық жобалардың көрмелерін ұйымдастырды.

2014 жылы екі пилоттық жоба Армения мен Вьетнамда экономиканың жекелеген секторларында (тамақ өнеркәсібі, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, дәлме-дәл машина жасау және металл өңдеу өнеркәсібі) жүзеге асырылды. 2015 жылы STF Танзанияның ұлттық дағдыларды дамыту стратегиясын әзірлеу жобасының өзегі болды. 2016 жылы STF Тунисте және Оңтүстік Африкада кадрларға деген қажеттілікті болжау жобасында қолданылды [8].

2018 жылы Ресейдегі Калуга облысында жаңа кәсіптер атласы – алдағы 15-20 жылға арналған перспективалы салалар мен кәсіптердің альманахы жасалды.

Атласқа 34 түрлі саланың көптеген мамандықтары кірді. Олардың кейбіреулері: киберпротездер мен импланттарды жасаушы, қашықтағы қауіпсіздік үйлестірушісі, дирижабль дизайнері, шығармашылық күйлердің жаттықтырушысы, медиа-полиция қызметкері, эмоция дизайнері, виртуалды әлем дизайнері және басқалары.

Жаңа кәсіптер атласында әр саланың және әр кәсіптің сипаттамасы, сондай-ақ осындай жұмысқа қажетті дағдылар жиынтығы бар [9].

Башқұртстанда 2020 жылы «Жаңа кәсіптер атласы» әзірленді, онда болашақ мамандықтар жинақталған. Атлас алдағы 15-20 жылға арналған 28 саладағы перспективалы кәсіптердің альманахы болып табылады және мектеп оқушыларына, ата-аналарға, оқушы жастарға, мұғалімдер мен оқытушыларға арналған.

Карта республика жастарына өз аймағындағы кәсіби траекториялардың барлық нұсқаларын бағалауға көмектесе алады [10].

2021 жылы «Иркутск облысының перспективалық құзыреттерінің Өңірлік атласы» әзірленді. Перспективалық құзыреттердің Өңірлік атласын әзірлеу барысында жұмыс берушілерге кластерлік сауалнамалар жүргізілді және өңір экономикасының нақты секторының 7 саласында бұрын өткізілген форсайт-сессиялардың Талдамалық деректері жиналды, олардың ішінде білім беру (24 талап етілген құзыреттер), Денсаулық сақтау (24 талап етілген құзыреттер), ауыл шаруашылығы (26 талап етілген құзыреттер), Көлік және логистика (43 талап етілген құзыреттер), құрылыс (37 талап етілетін құзырет) және туризм (51 талап етілетін құзырет), IT-сала (32 талап етілетін құзырет). Өңірлік атлас Приангарья халқы үшін экономиканың түрлі салаларындағы жұмыс берушілердің кәсіби білім беру ұйымдарының білім алушыларын перспективалық жұмысқа орналастыру және одан әрі мансаптық жолын құру мәселесі бойынша пікірімен танысуға бірегей мүмкіндік береді [11].

Зерттеу нәтижелері

1. Батыс Еуропа елдерінің ғылымы мен техникасын дамытудың басым бағыттарының құрылымы әртүрлі. Негізінен 30-50 жылдық көкжиекке бағдарланған болжамды материалдарда қозғалатын негізгі проблемалар адам өмірін қамтамасыз етумен және экономика мен энергетиканың тұрақты дамуымен байланысты.

2. Уақыт көкжиегі, қолданылатын әдістер жиынтығы және мақсаты бойынша мемлекеттік және корпоративтік болжамдар арасында айырмашылықтар бар. Мемлекеттік Форсайттарда негізінен әдебиетке шолу, «миға шабуыл», сараптамалық панельдер, сценарийлер, Дельфи әдісі, сыни технологиялар және SWOT талдауы сияқты әдістер қолданылады.

Дельфи әдісінің негізі - 2-3 мыңға дейінгі көптеген сарапшылардан сауалнама жүргізу және кері байланыс ұйымдастыруды (сауалнаманың екінші кезеңін өткізу арқылы) құрайды. Дельфи әдісі Жапонияда, Германияда қолданылады, Ұлыбританияның алғашқы Форсайтында, бірқатар басқа елдерде қолданылған. Әдіс жоғары білікті сарапшыларды іріктеуді, ғылым мен технологияның жекелеген бағыттары бойынша сараптамалық панельдер құруды көздейді; іргелі және қолданбалы зерттеулерді, жаңа технологиялар негізінде құрылатын инновациялық тауарлар мен қызметтерді қоса алғанда, ұзақ мерзімді, 25-30 жылға дейін, перспективада күтілетін әлеуетті ғылыми – технологиялық жетістіктер тақырыптарының тізбесін әзірлеу. Сарапшылар әр тақырыптың экономиканы, қоғамды дамыту үшін өзектілігін, ресурстардың болуын және практикалық іске асыру үшін ықтимал кедергілерді бағалайды. Зерттеу нәтижелері әр тақырып бойынша жиынтық бағалауды, сондай-ақ ғылым мен технологияның маңызды бағыттары бойынша аналитикалық шолуларды қамтиды.

3. ЕО-дағы болжамды зерттеулер, атап айтқанда Форсайт-жобалар негізінен әртүрлі деңгейдегі ұлттық мемлекеттік құрылымдармен қаржыландырылады, өйткені олар ғылыми-техникалық даму стратегияларын қалыптастыруда қолданылады.

4. Батыс Еуропа елдерінде болжамдар мен Форсайт-жобаларды әзірлеуге кең ауқымды зерттеу, сараптамалық және консультативтік ұйымдар қатысады. Зерттеу секторы сонымен қатар болжамды қызметті ғылыми қамтамасыз етумен айналысады.

5. Болжаудың қазіргі кезеңінің басты ерекшелігі - нақты технологиялардың тізімін жасау емес, болашақ дамудың бағыттары мен векторларын және олардың тетіктерін анықтау, сценарийлердің пәнаралық тәсілі мен көп варианттылығы, технологиялық және нарықтық перспективалар мен олардың әлеуметтік-экономикалық салдарын кешенді талдау, нақты сандық бағдарлардың болмауы.

6. Болжамды материалдардың сценарийлері мемлекет-бизнес – азаматтық қоғам арақатынасын ескере отырып, әлеуметтік – экономикалық және технологиялық факторлардың кең ауқымын пайдалану негізінде құрылады [12].

7. АҚШ-та, Жапонияда, Батыс Еуропа елдерінде және т.б. Форсайт-зерттеулер елдің стратегиялық дамуына және ғылым мен технологияның дамуына болжам жасау үшін жүргізілгенін байқауға болады.

Қорытынды. Зерттеу нәтижелері бойынша жобаның негізгі нәтижелері - экономиканың жекелеген секторларындағы «болашақ кәсіптерінің», сондай-ақ «зейнеткер кәсіптердің» (Автоматтандыру және басқа да себептер нәтижесінде «тыныштыққа кететін») жоғары сұранысқа ие кәсіби құзыреттіліктердің тізімі [13] – мамандардың тар шеңберіне ғана емес, еңбек нарығын болжаумен айналысатын, сонымен қатар көпшілікке, ал бұқаралық тұтынушыға қолжетімді материал жасау бірінші кезекте жоғары оқу орындарының талапкерлері мен олардың ата-аналарына қызықты болуы мүмкін екендігі белгілі болды.

Бұл зерттеуді Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым комитеті (грант №BR21882382) қаржыландырды.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Сатдыков А.И. Опережающая подготовка кадров в России и за рубежом: сравнительный анализ систем и лучших практик опережающей подготовки кадров по новым и обновляющимся (изменяющимся) профессиям// Труд и социальные отношения. – 2020. – № 1. – с. 67-83
2. Leon Fuerth, Evan M.H. Faber. Anticipatory Governance Practical Upgrades: Equipping the Executive Branch to Cope with Increasing Speed and Complexity of Major Challenges [Электронный ресурс]. – 2012. - Anticipatory Governance Practical Upgrades: Equipping the Executive Branch to Cope with Increasing Speed and Complexity of Major Challenges > National Defense University Press > Publications | NDU Press (дата обращения 2023-08-16)
3. Martin B. R. Research Foresight and the Exploitation of the Science Base, Office of Science and Technology //HMSO, 1993. 81 p.
4. Loveridge D. Foresight: The Art and Science of Anticipating the Future // Routledge, 2009. 282 p.
5. RAPID FORESIGHT.Методология. 2017, версия 0.4. -[Электронный ресурс]-Методология Rapid Foresight 0.4 (asi.ru)
6. Применение технологических форсайтов для определения будущих потребностей в компетенциях: материалы международного семинара СКОЛКОВО и МОТ; Международное бюро труда. — Женева: МОТ, 2014, 142 стр
7. «Форсайт компетенций» и «Атлас новых профессий» - [Электронный ресурс]-<https://www.skolkovo.ru/researches/sedec-research-new-jobs/>
8. RAPID FORESIGHT.Методология. 2017, версия 0.4. -[Электронный ресурс]-Методология Rapid Foresight 0.4 (asi.ru)
9. Атлас новых профессий Калужской области. - [Электронный ресурс]-https://kaluga.atlas100.ru/upload/pdf_files/atlas_KO.pdf
10. Атлас новых профессии Республики Башкортостан. -[Электронный ресурс]-<https://www.bashinform.ru/news/social/2021-06-23/v-atlase-professiy-bashkortostana-predstavlena-131-professiya-buduschego-2457690>
11. Региональный атлас перспективных компетенций Иркутской области. - [Электронный ресурс]-<https://copp38.ru/node/804>
12. Шелюбская Н.В. Практика форсайта в странах западной Европы. Альманах РИЭПП «Наука. Инновации. Образование». Выпуск 5 (февраль. 2008). М., 2008. С. 10-24.
13. Абидин А.Н. Сообщения в цифровых медиа: особенности составления и анализа текстов // Yessenov Science Journal. Актау - 2 (43) – 2022. – С. 65-73.

REFERENCE

1. Satdykov A.I. Operezhajushhaja podgotovka kadrov v Rossii i za rubezhom: sravnitel'nyj analiz sistem i luchshih praktik operezhajushhej podgotovki kadrov po novym i obnovljajushhimsja (izmenjajushhimsja) professijam// Trud i social'nye otnosheniya. – 2020. – № 1. – с. 67-83
2. Leon Fuerth, Evan M.H. Faber. Anticipatory Governance Practical Upgrades: Equipping the Executive Branch to Cope with Increasing Speed and Complexity of Major Challenges [Jelektronnyj resurs]. – 2012. - Anticipatory Governance Practical Upgrades: Equipping the Executive Branch to Cope with Increasing Speed and Complexity of Major Challenges > National Defense University Press > Publications | NDU Press (data obrashhenija 2023-08-16)
3. Martin B. R. Research Foresight and the Exploitation of the Science Base, Office of Science and Technology //HMSO, 1993. 81 p.
4. Loveridge D. Foresight: The Art and Science of Anticipating the Future // Routledge, 2009. 282 p.
5. RAPID FORESIGHT.Metodologija. 2017, versija 0.4. -[Jelektronnyj resurs]-Metodologija Rapid Foresight 0.4 (asi.ru)
6. Primenenie tehnologicheskikh forsajtov dlja opredelenija budushhih potrebnostej v kompetencijah: materialy mezhdunarodnogo seminaru SKOLKOVO i MOT; Mezhdunarodnoe bjuro truda. — Zheneva: MOT, 2014, 142 str
7. «Forsajt kompetencij» i «Atlas novyh professij» - [Jelektronnyj resurs]-<https://www.skolkovo.ru/researches/sedec-research-new-jobs/>
8. RAPID FORESIGHT.Metodologija. 2017, versija 0.4. -[Jelektronnyj resurs]-Metodologija Rapid Foresight 0.4 (asi.ru)
9. Atlas novyh professij Kaluzhskoj oblasti. -[Jelektronnyj resurs]-https://kaluga.atlas100.ru/upload/pdf_files/atlas_KO.pdf
10. Atlas novyh professii Respubliki Bashkortostan. -[Jelektronnyj resurs]-<https://www.bashinform.ru/news/social/2021-06-23/v-atlase-professiy-bashkortostana-predstavlena-131-professiya-budushego-2457690>
11. Regional'nyj atlas perspektivnyh kompetencij Irkutskoj oblasti. - [Jelektronnyj resurs]-<https://copp38.ru/node/804>
12. Sheljubskaja N.V. Praktika forsajta v stranah zapadnoj Evropy. Al'manah RIJePP «Nauka. Innovacii. Obrazovanie». Vypusk 5 (fevral'. 2008). M., 2008. S. 10-24
13. Abidin A.N. Soobshcheniya v cifrovyyh media: osobennosti sostavleniya i analiza tekstov // Yessenov Science Journal. Aktau - 2 (43) – 2022. – S. 65-73.

Кошимова Б.А., Мендалиева Ш.О., Шарипова А.Б. Джанисенова А.М.

Каспийский университет технологий и инжиниринга им. Ш. Есенова

Казахстан, Актау

**ИЗУЧЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ОПЫТА ПОДГОТОВКИ КАДРОВ И
РАЗРАБОТКИ РЕГИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО
КАДРОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ**

Аннотация. Идея данного исследования заключается в изучении международного опыта подготовки кадров и разработки региональных стандартов для определения опережающего кадрового обеспечения теоретико-методологических и научно-методических основ опережающей подготовки специалистов с использованием метода форсайт-прогнозирования рынка труда, картирования потребностей в новых профессиях, разработки образовательных программ, разработке предложений по актуализации профессиональных стандартов, в том числе в обеспечении организационно-методического сопровождения внедрения региональных стандартов опережающего кадрового обеспечения рынка труда.

Одним из инструментов повышения эффективности управления человеческим капиталом является перспективное прогнозирование и планирование востребованных в будущем компетенций (англ. Skills Anticipation) и их опережающая подготовка на уровне страны, региона, отрасли. Развитые страны в последние годы продвинулись в этом направлении, особенно в части создания системы выявления востребованных и перспективных квалификаций и профессий на рынке труда и накопления значительной эмпирической базы [1].

В этом с актуальным видится изучение опыта зарубежных стран как в сфере формирования системы опережающей подготовки кадров, так и по конкретным обновляющимся (изменяющимся) профессиям, который может быть имплементирован в отечественную практику.

Ключевые слова: форсайт, rapid foresight, прогнозирования, региональный стандарт атлас новых профессий, компетенция объектов исследования.

*Koshimova B.A., Mendaliev S.O., Sharipova A.B., Janisenova A.M.
Caspian University technologies and engineering named after. Sh. Yessenova
Kazakhstan, Aktau*

STUDYING INTERNATIONAL EXPERIENCE TRAINING AND DEVELOPMENT REGIONAL STANDARDS ADVANCED STAFFING

Annotation. The idea of this study is to study international experience in personnel training and develop regional standards to determine advanced staffing, theoretical, methodological and scientific-methodological foundations for advanced training of specialists using the method of foresight forecasting of the labor market, mapping the needs for new professions, developing educational programs, developing proposals for updating professional standards, including providing organizational and methodological support for the implementation of regional standards for advanced staffing of the labor market.

One of the tools for increasing the efficiency of human capital management is long-term forecasting and planning of competencies that will be in demand in the future (Skills Anticipation) and their advanced preparation at the level of the country, region, and industry. Developed countries have advanced in this direction in recent years, especially in terms of creating a system for identifying in-demand and promising qualifications and professions in the labor market and accumulating a significant empirical base [1].

This makes it relevant to study the experience of foreign countries both in the field of forming a system of advanced personnel training and in specific updating (changing) professions, which can be implemented in domestic practice.

Key words: foresight, rapid foresight, forecasting, regional standard atlas of new professions, competence of research objects.